

FORUM

De terugkomst van de bever in Vlaanderen: wat is er gebeurd en hoe moet het verder?

In Zoogdier 14(3) verscheen een artikel over de bevers in België. De Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt stelt vast dat daarin omtrent de situatie van de bever in Vlaanderen een aantal stellingen en appreciaties werden verspreid die niet als verenigingsstandpunt kunnen beschouwd worden, maar alleen onder de verantwoordelijkheid van de auteur(s) vallen. In een eerder bericht (zie Natuur.blad 2(4), 2003; Natuur.netwerk 2(5), 2003) heeft Natuurpunt al gesteld dat ze de wijze waarop de herintroductie heeft plaatsgevonden ten stelligste afkeurt. Deze afkeuring willen wij hier nader toelichten.

Was spontane terugkeer mogelijk?

In België is de bever waarschijnlijk achteruitgegaan sinds de 16e eeuw, om volledig te verdwijnen in 1848 (volgens een gegeven uit Lorraine pas in 1890-1900). In Wallonië verschenen in 1990 voor het eerst weer bevers, in het bekken van de Roer in de Hoge Venen, afkomstig van de Duitse Eifel. Uitbreiding naar de rest van België werd mogelijk geacht op vrij lange (20-30 jaar) termijn. In 1998-2000 gebeurde echter een niet-officiële herintroductie van 101 bevers (4 uit de Elbe en 97 uit Beieren)

in Wallonië, voornamelijk in de Ardennen en de omgeving van Namen. Tien van deze dieren werden uitgezet in een vijver naast de rivier Argentine, net over de Vlaamse grens (Rixensart). De Waalse populatie wordt nu op 150-200 bevers geschat.

In Nederland waren zeven bevers, eveneens afkomstig uit de Duitse Eifel, aanwezig langs de Maas in de provincie Limburg. In de herfst van 2002 werden hier nog eens tien Elbebevers bij losgelaten. In oktober 2003 werd de populatie nog eens aangevuld door een uitzetting in Thorn, net over de Vlaamse grens (maar zonder overleg met de Vlaamse waterloopbeheerders). Ook vanuit deze hoek konden we dus bevers verwachten in Vlaanderen en werden er op de Grensmaas zelfs al zwervende dieren gesignaleerd. Er waren dus voldoende indicaties dat spontane herkolonisatie van de Vlaamse waterwegen door deze grote knager in de niet al te verre toekomst plaats zou grijpen.

Waar kwamen de bevers uiteindelijk vandaan?

In de lente van 2000 werd de eerste bever gesignaleerd in Vlaanderen, in de provincie Vlaams-Brabant, afkomstig van de Waalse populatie net over de grens. Sindsdien nam het aantal sporen langs de rivieren Dijle en Laan ten zuiden van Leuven gestaag toe en werd het aantal aanwezig bevers op 3-5 geschat, maar werd geen teken van voortplanting vastgesteld. Ook in de provincie Limburg (Voeren) werden herhaaldelijk bevers gesignaleerd in 2002 en 2003, op ca. 50 km van Durbuy, de dichtstbijzijnde Waalse uitzetlocatie. Deze waren waarschijnlijk eveneens afkomstig van de Waalse populatie.

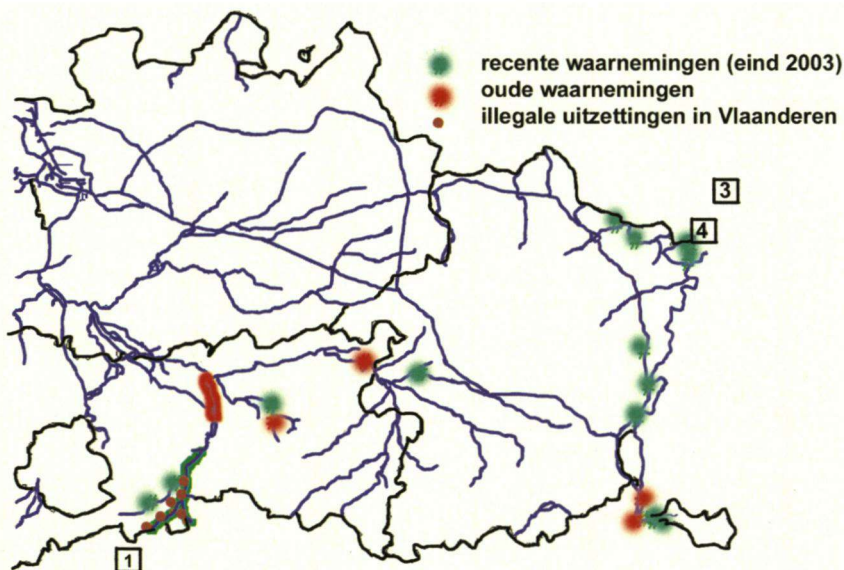
Met het oog op een toekomstige aanvulling van de zich nog niet voortplantende Vlaamse bevers, liet AMINAL afdeling Natuur een haalbaarheidsstudie voor de herkolonisatie door de bever van het bekken van Schelde en Dijle uitvoeren door het Nederlandse studie bureau Alterra. Deze studie concludeerde dat er in het studiegebied ruimte was voor een levensvatbare beverpopulatie van minstens 40 families (ca. 160 dieren), die zich op een geringe afstand van de uitzetlocatie zouden vestigen en geen problemen zouden veroorzaken. Er werd van uitgegaan dat de verschillende belangengroepen (zoals de rattenbestrijdingsorganisaties, jagers, vissers, landbouwers en plaatselijke bevolking) zich zonder meer aan de aanwezigheid van de bever zouden aanpassen.

Begin april 2003 werden in de Dijle klemmen afgeslagen en vangmateriaal voor muskusratten op de kant gegooid door onbekenden en werd aan AMINAL afdeling Water gevraagd om hun bestrijdingsmethodes aan te passen, met het oog op het mogelijke gevaar voor de enkele bevers die reeds aanwezig waren. Het vangmateriaal werd tijdelijk verwijderd en de vloten met lokaasklemmen werden voor het terugplaatsen overkapt met stevige gaasdraad.

Nog voor de Vlaamse overheid op basis van de haalbaarheidsstudie kon beslissen om al dan niet verder te gaan met de voorbereiding van een officiële herintroductie, werden op 11 april 2003 20 Beierse bevers van ongekende leeftijd en geslacht losgelaten op minstens zes locaties langs de Dijle en de Laan. Dit gebeurde op een niet-officiële wijze, zonder enige opvolging vanuit wetenschappelijke instellingen en zonder voorbereiding of officiële informatie naar de verschillende belangengroepen toe. De Duitse beverbioloog Gerhard Schwab, die dacht dat het om een officiële herintroductie ging (alles gebeurde in vol daglicht), transporteerde de bevers vanuit Beieren naar Vlaanderen. In Vlaanderen wordt dit als een illegale actie beschouwd, gezien het verboden is om beschermde dieren - wat de bever is sinds 2001 - in bezit te hebben en te transport-

teren zonder officiële toelating van de overheid (Vlaams Besluit van 13 juli 2001). Enerzijds werden sommige dieren vrijgelaten in een kunstburcht om stress te verminderen, maar anderzijds bevonden verschillende van de uitzetlocaties zich onverantwoord dicht bij de weg, geen rekening houdend met de mogelijkheid dat dit tot verkeersslachtoffers had kunnen leiden. Volgens Gerhard Schwab werden de bevers genetisch onderzocht (minstens 1 dier per familie) om zeker te zijn dat er zich geen Canadese bevers tussen bevonden, die in Duitsland soms ontsnappen uit gevangenschap.

Amper twee maand later waren al minstens twee van de uitgezette dieren Leuven gepasseerd, voorbij een aantal vrij grote barrières. Eén ervan werd verward met een beverrat en afgeschoten in Lubbeek (ca. 30 km verder) en een ander verbleef tijdelijk op de Demer ter hoogte van Diest (ca. 45 km verder) en dook daarna op in Lummen (nog eens 12 km verder). Overigens zijn er in het buitenland zelfs verplaatsingen van meer dan 200 km bekend. De beversporen die tijdelijk gevonden werden op de Dijle ten noorden van Leuven zijn mogelijk van deze dieren afkomstig. Voor het overige zijn er permanent bevers aanwezig langs de Dijle en de Laan ten zuiden van Leuven en zijn er ook sporen gevonden op de IJse.

1. illegale uitzetting 10 bevers Wallonië
2. illegale uitzetting Wallonië 1998-2000
3. zeven bevers uit Roer (duitse Eiffel)
plus bijzetting 10 Elbebevers in sept 2002
4. nieuwe bijzetting in Thorn (NI) in okt 2003

2

Vlaamse overheid

Naar aanleiding van deze actie heeft de Vlaamse leefmilieuminister, Ludo Sannen, via zijn administratie een klacht tegen onbekenden ingediend wegens de illegale uitzetting van bevers in de Dijlevallei, onder meer in Huldenberg en Overijse. De gerechtelijke diensten trekken intussen na waar de bevers vandaan komen en wie hiervoor verantwoordelijk is. In zijn persbericht van 10 juni 2003 gaf minister Sannen aan niet gekant te zijn tegen de aanwezigheid van de bever in Vlaanderen op zich, maar hij heeft na overleg met de Vlaamse leefmilieuadministratie AMINAL, het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer en het Instituut voor Natuurbehoud wel met klem afstand genomen van deze illegale uitzetting.

Ook de betrokken Vlaamse overheidsinstellingen, die sinds jaren werk maken van een wetenschappelijk verantwoorde herintroductie van verdwenen inheemse soorten, zijn niet te spreken over de manier waarop de uitzetting gebeurde. Deze illegale uitzetting doorkruist de plannen van de overheid om op een gecontroleerde en verantwoorde wijze de diersoort te herintroduceren. Er zijn momenteel nog onvoldoende studieresultaten naar de geschiktheid van dit gebied voor herintroductie. De afdelingen Natuur en Water van AMINAL hebben intussen de noodzakelijke veiligheidsmaatregelen genomen. Een stuurgroep van de Vlaamse overheid zal de beverpopulatie nu nauwgezet volgen en ingrijpen als bevers voorkomen op plaatsen waar ze niet thuishoren. In geval van schade aan persoonlijke eigendommen, is ondertussen geregeld dat de betrokkenen aanspraak kunnen maken op een schadevergoeding.

In landen waar de herintroductie van bevers op een officiële wijze gebeurde, nam de voorbereiding en informatieverstrekking naar de verschillende belangengroepen verscheidene jaren in beslag. In sommige landen duurde de voorbereiding zelfs zo lang dat de bevolking begon te vragen wanneer de herintroductie eindelijk zou plaatsvinden. Dit is natuurlijk een ideale situatie. In Vlaanderen werden we geconfronteerd met een plotse en onverwachte aanwezigheid van bevers, die daardoor in vele gevallen negatief bekeken wordt.

Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt

Als natuurvereniging staat Natuurpunt ten volle achter de terugkomst van de bever, die hier thuishoort en voor een verrijking van onze

natuur zal zorgen. Natuurpunt distantieert zich echter van de illegale uitzettingen en ijvert er voor om de knelpunten, die door deze illegale herintroductie nog eens extra in de verf gezet zijn, weg te werken en de bever weer een plaats te geven in onze natuurgebieden.

Gezien het ruimtegebruik in Vlaanderen, is het te verwachten dat de terugkomst van deze grote knager niet zonder wrijvingen zal gebeuren. Het is een illusie om te veronderstellen dat de bevers zich enkel in natuurgebieden zullen vestigen. De bever is wettelijk beschermd, maar er is momenteel nog geen voldoende uitgebouwd systeem voor schadepreventie en -vergoeding. Door de illegale uitzetting is de beverdensiteit sterk toegenomen en wordt de problematiek des te opvallender. We vrezen dat als de populatie toeneemt en uitzwermt, de conflicten zullen toenemen. Het is dan ook dringend nodig dat de overheid werk maakt van een realistische bevervisie. Als de overheid echt staat achter een permanente aanwezigheid van bevers in Vlaanderen, dan moet er overleg komen tussen alle belangengroepen en zal er ook geïnvesteerd moeten worden in personeel (o.a. voor een aangepaste rattenbestrijding en waterlopenbeheer).

Bij herintroductie dient een aantal wettelijke voorschriften in acht genomen te worden. Hoewel deze voorschriften in de ogen van sommigen misschien te complex zijn en/of leiden tot het te lang aanslepen van dossiers, zijn ze het resultaat van overleg met de verschillende actoren en zijn ze gegrondvest op heel wat wetenschappelijk onderzoek.

Voor wat betreft het wetenschappelijke luik zijn er de IUCN-regels (International Union for the Conservation of Nature), die o.a. stellen dat het al dan niet slagen van een herintroductie moet opgevolgd en waar nodig bijgestuurd worden. Concreet vertaald betekent dit hier logischerwijs dat conditie, geslacht en leeftijd van de bevers had moeten bepaald worden vóór de dieren los te laten. Elk dier had minstens individueel gemerkt en eventueel van een zender voorzien moeten worden om het lot en de impact van de populatie op het milieu te kunnen nagaan. Door het loslaten van dieren waarover weinig of niets geweten is, gaan tal van interessante gegevens verloren, die de besluitvorming rond herintroductie in de toekomst eenvoudiger hadden kunnen maken en de huidige herintroductie waar nodig hadden kunnen bijsturen. Daarom pleit

de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt ervoor dat er alsnog en zo snel mogelijk van start gegaan wordt met een degelijke professionele monitoring van deze jonge beverpopulatie, door een door de overheid bevoegd verklaarde instantie. Zij roept dan ook op om alle waarnemingen van bevers en beversporen door te geven aan de Zoogdierenwerkgroep of op de Beverlijn van de Vlaamse overheid, nummer 0478/79.52.46.

Acties als deze illegale herintroductie tonen dus hoe een soortenbeleid in natuurgebieden niet gevoerd moet worden, en zorgen voor een heel aantal vragen en problemen, die opgelost hadden moeten zijn voor de herintroductie plaatsvond! Daarom distantiëert de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt zich ten stelligste van alle acties en activiteiten georganiseerd door het 'Netwerk Bever' en de 'Rangers', die mee verantwoordelijk zijn voor de illegale beveruitzettingen in Vlaanderen.

*Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt vzw
Kardinaal Mercierplein 1
B-2800 Mechelen, België*